

des Ouden Testaments.⁷ Op deze afwijzing van de reconstructie van Israëls geschiedenis door Abraham Kuenen en Julius Wellhausen konden ook een Hugo Visscher en zijn geestverwanten niets aan te merken hebben. Hier stonden de bonders met de confessionelen schouder aan schouder, zij het dat zij, bij gebrek aan geschoolde exegeten, het werk voornamelijk aan laatstgenoemden overlieten.

Met wie Hoedemaker het wel te stellen kreeg waren de ethischen. Hun positie was een uiterst ongemakkelijke. Zij gaven niet slechts theoretisch alle ruimte aan een kritisch-wetenschappelijke benadering van de bijbel, maar praktiseerden deze, zeker voor wat het Oude Testament aangaat, met een aanzienlijke mate van radicalisme. Naast G. Wildeboer dient hier J.J.P. Valetton jr. genoemd te worden. In tegenstelling tot de modernen waren zij echter van mening dat het bijbels getuigenis, zoals de gemeente dat tot dusver als Woord Gods had verstaan, niet alleen geen schade leed van deze nieuwe benaderingswijze, maar daardoor zelf te klaarder aan het licht zou treden. Ongetwijfeld waren zij van oordeel 'Klare Wijn' te schenken.⁸ Vandaar dat met name Valetton zich hoogst onaangenaam getroffen voelde door Hoedemakers boek en daaraan in *Stemmen voor Waarheid en Vrede* lucht gaf met het artikel 'Valsche pleitbezorgers Gods'.⁹ Hij noemt het 'een treurig en gevaarlijk boek' dat gegeven wat werkelijk op het spel staat 'als een slaapdrank zal werken'. Immers, de gemeente wordt wijsgemaakt dat wat in de wetenschap aan resultaten geboekt is, met behulp van geloofsveronderstellingen in plaats van met wetenschappelijke argumenten te weerleggen zou zijn. Aan het slot geeft hij zelfs toe dat het hem liever was geweest als de wetenschap niet zo rigoureuus het beeld van Israëls geschiedenis en daarbinnen de ontstaansgeschiedenis van de oudtestamentische geschriften dooreengeworpen had, maar aan die resultaten valt niet te ontkomen. Zij zijn daarbij, na grondig en volhardend doordenken, geen beletsel maar juist een nieuwe bevestiging van een nu niet meer op onjuiste uitgangspunten gefundeerd geloof.

Deze bespreking door Valetton zinde Hoedemaker in geen enkel opzicht. Niet

7. J. Veenhof, 'Honderd jaar theologie aan de Vrije Universiteit', in M. van Os en W.J. Wieringa (red.), *Wetenschap en Rekenschap 1880-1980. Een eeuw wetenschapsbeoefening aan de V.U.*, Kampen 1980, 58.

8. Het hervormde synodale geschrift uit 1967, *Klare Wijn. Rekenschap over geschiedenis, geheim en gezag van de Bijbel*, zou hun uit het hart gegrepen zijn geweest.

9. Jaargang 32, april 1895, 354-383. Zie M.J. Aalders, *Ethisch tussen 1870 en 1920. Openbaring, Schrift en ervaring bij J.J.P. Valetton Jr., P.D. Chantepie de la Saussaye en Is. van Dijk* (diss. V.U.), Kampen 1990, 90-93, 'Polemiek met Ph.J. Hoedemaker'.